

Marian Vayreda retratat per Ramon Casas | Wikicommons

GARBELLS DE CULTURA POPULAR

LA PUNYALADA, DE MARIAN VAYREDA

La punyalada de Marian Vayreda (Olot, 1853 – 1903) ha estat recentment reeditada per Editorial Barcino. La novel·la, considerada un dels cims de la literatura catalana, s'ambienta en la massacrada Catalunya posterior a les guerres carlines. Una història protagonitzada per trabucaires que toca amb mestria els grans impulsos de la condició humana: l'amor, l'odi, la lluita, l'enveja, la violència. En les primeres pàgines, l'autor descriu el pas d'una processó.

Els venedors, arrengrerats sota la paret de la rectoria, se miraven melancòlicament el miserable grapat de vianda que tenien a llurs peus, com si per endavant calcuessin ja que les migrades ganàncies que farien no els pagarien per les espardenyas rompudes trescant carregats com ases, per camins infernals, des de tres o quatre hores lluny. Les taules de les virolles i les cartes mostraven, verges encara, les enfilades de rosquilles i les estibes de pa de figues i, per més que els bunyolers s'esgargamellaven cridant, fent rodar l'agulla i passant-se les cartes pels dits amb temptadora rapidesa, tot era inútil, perquè ningú s'hi arriscava. La gent se mantenia apartada acoblant-se en rotllos, xiuxiuejant amb el cap baix. Sols més tard començaren a arribar collades de jovent de Beget, Oix i Tortellà, que, més despreocupat o com si volgués posar bona cara al mal temps, baladrejava i reia; mes fins sos crits i riallades semblaven sortíls-hi per força de la gorja i pareixien sonar en fals en els àmbits de la general fredor. S'estava esperant als francesos, que algú havia senyalat enfonsant-se ja per les canals d'Uja.

Aquests, com de consuetud, venien professó, seguint la creu parroquial de Sant Llorenç i les banderes gremials de dit poble i de la Muga. Aviat aparegueren pel coll de Clarioles i, com una torrentada, davallaren pel camí que serpejava entre les alzines i començaren a afilerar-se per a embocar, un a un, la passarel·la del torrent. L'espectacle era bonic de debò, però trobí que s'accentuava encara la nota de tristesa que era la peculiar d'aquell any. La corrua era força més migrada que de costum, i encara els pocs que venien semblaven anar mig

esverats, apretant-se els uns amb els altres, com si temessin quedar-se enrere.

Al tractar d'enfilars la passarel·la, la creu de plata llançava brillants resplendors, barroerament brandejada per en Jaquet, que, ja mig borratxo, no sabia on posar els peus, siguent de témer un contratemps si el rector, indignat, no l'hi fa llevar de les mans, aprofitant l'ocasió per a exonerar-lo del càrrec de guionet que de molts anys venia exercint, ben indignament, per cert, ja que era tan bèstia que sovint se descuidava la creu per les tavernes i hostals del camí. Passaren després les banderes, una blanca i altra vermella, caiguent en plecs esllanguits que ni un alè d'aire movia, i sos endomassats reflexos esclataren vigorosament sobre el fons verd de la boscúria. Després passà majestuosament el rector de Sant Llorenç, vestit de roquet i estola, amb sa venerable cabellera blanca caient-li en rinxos pels polsos i clatell. Seguien els pabordes i prohoms de les parròquies per son ordre, darrere de tots els murriots d'en Pol de la Menera, amb sa cara de fura, rient per sota el nas, com el diable amagat rere la creu; després venien tots els feligresos, els homes davant, vestits de fosc i de brusa negra els més, i les dones també fosques i burelles, llevat de llurs còpies blanques, que semblaven un vol de papallones.

MARIAN VAYREDA (2021), *La punyalada*, Editorial Barcino, p.28-29.

Selecció del text:
Guillem Carreras